

References

1. Martial law in Ukraine in connection with the military aggression of the Russian Federation against Ukraine. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php> (date of request 01.09.2022).
2. Repetsky V. M., Gutnyk V. V. International public law. Lviv: 2015. 66 p.
3. Riznyk A.M., Makhova L.O. Martial law and war. Features and differences. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/160654/zvit-2022-730-732.pdf?sequence=1> (date of request 01.09.2022).
4. Kirichenko S. O., Lobko M. M., Semenenko V. M. On the issue of the legal regime of martial law and the state of war. Science and Defense. No. 2. 2019. P. 9-17.

Конєєва Олена Олексіївна,

старший викладач кафедри української мови Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

МОВНА НОРМА В ПРАВОВОМУ ДИСКУРСІ: ВИЯВЛЕННЯ ТА СПОСОБИ РЕДАГУВАННЯ ТИПОВИХ ПОМИЛОК

У сучасному суспільстві, де мова є не лише засобом спілкування, а й інструментом реалізації права, питання мовної нормативності в правовому дискурсі набуває особливої актуальності. Ця проблема пов'язана певною мірою «і з недостатньою професійною мовно-комунікативною компетентністю фахівців, і із збільшенням обсягу продукування відповідних текстів» [1, с. 11]. Юридичний дискурс є особливим видом фахового мовлення, що потребує максимальної точності, логічної послідовності й однозначності висловлення. Від

лінгвістичної коректності в правовому документі й тексті, пов'язаному з юридичною тематикою, залежить не лише конкретно-сміслове навантаження, а й можливість тлумачення норм права. Будь-які мовні помилки – лексичні, граматичні, а також орфографічні й пунктуаційні – можуть призвести до двозначності, викривлення змісту або навіть юридичних наслідків, які суперечать початковому задуму законодавця чи укладача документа. Проте на практиці юридичні тексти часто містять лінгвістичні помилки різного типу, що знижує якість документа й призводить до порушення комунікативної ефективності. Дослідження природи та класифікація таких анормативів є важливим завданням сучасної лінгвістики, оскільки це сприяє підвищенню якості правових текстів, удосконаленню мовної компетентності фахівців-юристів і формуванню культури юридичного мовлення.

Матеріалом дослідження стали матеріали, розміщені на офіційному сайті Міністерства юстиції України у жовтні – листопаді 2025 року [2]. Сучасна інформаційна культура державних установ передбачає, що публікації на офіційних сайтах повинні бути надійним джерелом правової інформації для громадян. Тексти на таких ресурсах мають бути чіткими, зрозумілими й не повинні містити лінгвістичних чи інших помилок, адже будь-яка неточність може призвести до неправильного тлумачення норм права. Висока мовна культура офіційних документів та іншої інформації правового змісту є не лише показником професіоналізму державних органів, але й гарантією ефективності комунікації з громадянами. У матеріалах сайту трапляються лінгвістичні помилки різних типів, зокрема орфографічні, лексичні, морфологічні, синтаксичні, пунктуаційні.

Наявність **орфографічних** помилок може бути зумовлена неналежною редакторською перевіркою чи поспішністю в оприлюдненні інформації на сайті. Зокрема трапляються

помилки, пов'язані з порушенням правил написання апострофа, великої літери й недотриманням норм милозвучності (евфонії). Наприклад: «Команда **Мінюсту** реалізує ключові реформи у сферах євроінтеграції...» (треба: **Мін'юсту**); «Людмила Сугак, заступник **Міністра** з питань європейської інтеграції...» (треба: **міністра**); «На Київщині за участю **Першої** леді Олени Зеленської та під головуванням Прем'єр-міністра Юлії Свириденко відбулося засідання Ради безбар'єрності при Кабміні» (треба: **першої** леді); «...контракт на службу у період воєнного стану» (треба: службу в період); «**В** своїх статтях Кеворкян К.Е. поширює тези...» (треба: **У** своїх статтях); «...перевіряти та систематизувати...» (треба: перевіряти й систематизувати).

Значну групу становлять лексичні помилки, виникнення яких спричинене впливом російської мови або нехтуванням норм, пов'язаних із семантикою слова. Зокрема трапляються лексичні кальки, росіянізми, тавтологія, уживання слів у невластивому їм значенні, багатослів'я, штампи. Наприклад: «**Разом з тим**, закон передбачає суворі обмеження» (треба: **водночас**); «**Таким чином**, програма умовно-дострокового звільнення...» (треба: **Отже**); «...їхній заробіток **не дозволяє** їм здійснювати утримання» (треба: **не дає змоги**); «...майно, яке **знаходиться** у прямому та опосередкованому володінні...» (треба: **є; перебуває**); «...які містять у собі **ключові** євроінтеграційні реформи...» (треба: містять **головні; основні**); «... в тому числі в понад 500 випадках...» (треба: **зокрема**); «**З метою** забезпечення верифікації...» (треба: **для** забезпечення); «...складається з **широкого кола** представників розвідувальних, правоохоронних органів...» (треба: з **багатьох** представників); «Згідно з **вказаними** рішеннями санкцію у **виді** стягнення в дохід держави активів застосовано...» (треба: Згідно із **зазначеними** рішеннями санкцію **як** стягнення); «**Грошові кошти, отримані в результаті** реалізації стягнутих активів...» (треба: **внаслідок** реалізації);

*«...нерівна оплата за **працю** рівної цінності, яка **виконується працівниками** однакової кваліфікації» (треба: **нерівна оплата за роботу** однакової цінності, яку **виконують** працівники тієї самої кваліфікації); «Людмила Сугак...очолює три робочі (**переговорні** групи) групи щодо підготовки **переговорних** позицій України під час **переговорів** з Європейським Союзом в межах першого **переговорного Кластера** «Основи...» (треба: **очолює** три робочі групи щодо підготовки **переговорних** позицій України під час **перемовин** з Європейським Союзом в межах першого **кластера** «Основи...»).*

Не поодинокими є помилки, які порушують граматичні норми, тобто **морфологічні й синтаксичні**, пов'язані з неправильним утворенням форм слів та помилковим уживанням їх у синтаксичних конструкціях. Зокрема це хиби творення форм відмінка й числа, наприклад: «У такий спосіб держава досягає **одразу двох цілей...**» (треба: «**досягає одразу дві мети...**»); «...підтвердило правомірність вимог Мін'юсту щодо скасування реєстрації прав на **майно, незаконно відчуженого** забороненою Комуністичною партією України (КПУ)» (треба: **майно, незаконно відчужене**); «...реалізує ключові реформи у **сферах** євроінтеграції, захисту прав дітей...» (треба: **у сфері** євроінтеграції, захисту прав дітей). У текстах, розміщених на сайті, подекуди використано кальковані з російської мови дієслівні конструкції, у яких використано пасивні форми, зокрема такі, де при дієслівній формі на -но вжито додаток у формі орудного відмінка, наприклад: «**Міністерством** юстиції України **заявлено** до стягнення **наступні** активи...» (треба: **Міністерство** юстиції України **заявило** до стягнення **такі** активи); «З 2022 року **Мін'юстом** було подано до Вищого антикорупційного суду 79 позовних заяв...» (треба: **Мін'юст** **подав**); «Одночасно про випадок **повідомляється** служба у справах дітей» (треба: **повідомляють** у службу; **інформують** службу).

Трапляється помилкове вживання прийменників і неправильне творення слів, пов'язаних з процесовими поняттями, що також є наслідком негативного впливу тривалого використання в юридичних текстах російської мови. Наприклад: «... **при** наданні рішення органу опіки та піклування про державну реєстрацію народження дитини...» (треба: **за** надання); «Фізична особа **по** досягненні 16-річного віку має право на отримання витягу з Реєстру...» (треба: **після** досягнення); «Одним з ключових елементів такого механізму може стати **передача** Україні капіталу заморожених активів РФ» (треба: **передавання**).

Виявлено також приклади неправильного творення форм активних дієприкметників теперішнього часу, наприклад: «Важливо, що ЄСПЛ не тільки підтвердив масові та **триваючі** з боку агресора порушення прав людини...» (треба: **масові й такі, що тривають**).

Є також випадки помилкового утворення синтаксичних конструкцій, у яких неправильний порядок слів призводить до порушення логіки висловлювання і як наслідок спотворення суті повідомлюваного. Наприклад: «Наступним кроком стане створення Міжнародної **комісії** з розгляду заяв для **України, яка** визначатиме відповідальність і ухвалюватиме рішення про присудження компенсацій» (**яка** – це комісія чи Україна визначатиме і ухвалюватиме? Треба: **Наступним кроком стане створення для України Міжнародної комісії з розгляду заяв, яка визначатиме**).

Унаслідок недотримання норм уживання розділових знаків трапляються пунктуаційні помилки, наприклад: «Суд визнав масові та системні порушення прав людини з боку росії, відкривши шлях до розгляду індивідуальних скарг **українців поданих** у зв'язку з агресією» (помилка при відокремленні поширеного узгодженого означення, вираженого дієприкметниковим зворотом. Треба: кома перед **поданих**);

Наразі 76 об'єктів нерухомості – будівлі, квартири, офіси, земельні ділянки, – включено Мін'юстом до Переліку майна...» (зайва кома після відокремлених однорідних прикладок, які вже виділено з обох боків тире).

Проведене дослідження засвідчило, що дотримання мовних норм у юридичному дискурсі є необхідною умовою ефективного правового спілкування та гарантією точності змісту. Розвиток лінгвістичної компетентності юристів і дотримання мовних норм фахівцями, які створюють офіційні сайти державних установ, сприятимуть підвищенню рівня правової культури та зміцненню авторитету правничої сфери в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Антонюк О. Мовні аномалиї в текстах юридичного характеру. Граматичні читання – XII: Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції 11–12 травня 2023 року / Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса; наук. ред. А. Загнітко. Вінниця: ТВОРИ, 2023. С. 11–15. URL: <https://jgch.donnu.edu.ua/article/view/13763>

2. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>.